

Könyvtári trendjelentések 3.

A KÖNYVTÁRHASZNÁLÓK

2015–2021

TARTALOM

1. A könyvtárhasználók jellemzői.....	1
A regisztrált és az aktív használók számának alakulása	1
A könyvtári regisztrált és aktív felhasználók arányának alakulása a népességén belül	2
2. A regisztrált használók korösszetétele	1

Ebben a riportban a könyvtárhasználók jellemzőit mutatjuk be röviden 2015-től napjainkig az országos könyvtári statisztika (OSAP 1442) adatai alapján.

1. A KÖNYVTÁRHASZNÁLÓK JELLEMZŐI

A REGISZTRÁLT ÉS AZ AKTÍV HASZNÁLÓK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

A könyvtárhasználókra vonatkozó két legfontosabb adat a regisztrált és az aktív használók száma, illetve lakosságon belüli aránya. A regisztrált használó a könyvtárba az adott évben beiratkozott, a könyvtár által nyilvántartásba vett használó, függetlenül attól, hogy használta-e a könyvtárat vagy sem, kölcsönzött-e onnan vagy sem. Mindenki ideszámít, aki a tárgyévnek akár egy napján is érvényes regisztrációval rendelkezett. Egy személy nyilvántartásba vétele abban az esetben is csak egy beiratkozásnak minősül, ha egy könyvtárárpületen belül a használati szabályzat által előírt módon a részlegek külön regisztrálják használóikat.

Az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szerint a nyilvános könyvtárak (nemzeti; megyei hatókörű városi; települési, ahol a községi és a városi önkormányzat nyilvános könyvtár fenntartásával szolgálja ki

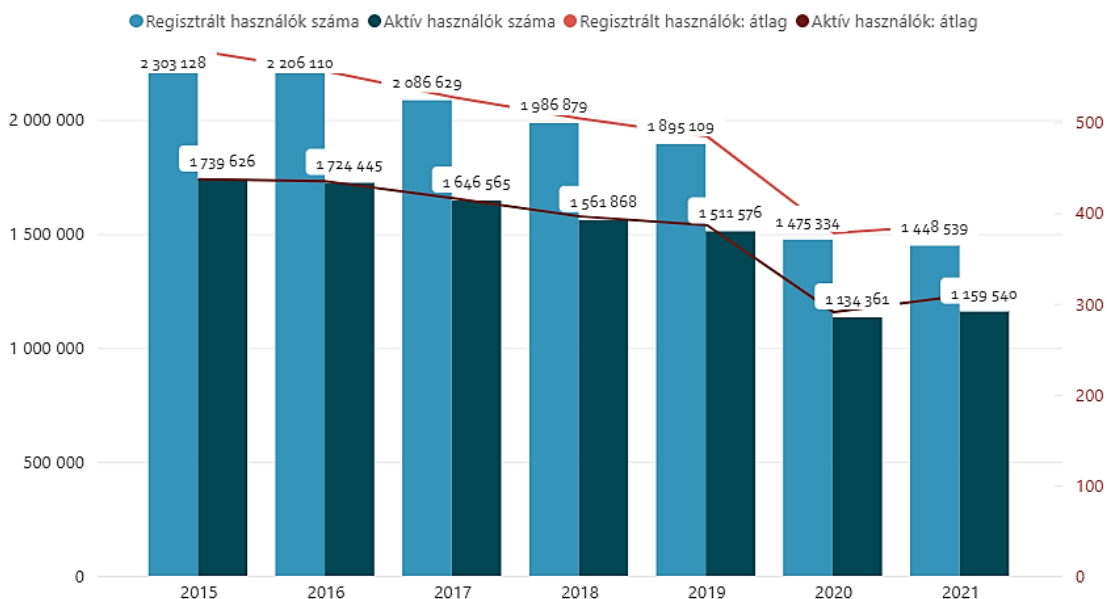
A riport két alpontban mutatja be a használók jellemzőit és a tendenciák alakulását:

1. a könyvtárhasználók jellemzői,
2. a regisztrált használók korösszetétele.

az olvasókat; országos szakkönyvtár; valamint az állami egyetemi könyvtár) helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek. Így e helyben elérhető alapszolgáltatások, továbbá az olyan elektronikus szolgáltatások, amelyek igénybevételéhez nem szükséges olvasójegyet váltani, a tényleges könyvtárhasználók magasabb arányát eredményezhetik, hiszen a regisztrált könyvtárhasználók száma csak az intézményekben az adott évben beiratkozott státusszal rendelkezőket jelenti, de nem veszi számba a napijegyeseket és a könyvtár egyéb használóit, akik nem iratkoztak be, csak látogatóként jelentek meg. A könyvtári szolgáltatási pontokon aktív használónak az számít, akit a könyvtár nyilvántartásba vesz, és aki a beszámolási időszakban legalább egyszer igénybe vette a könyvtári szolgáltatásokat. 2015 és 2019 között a statisztikai adatlap útmutatója szerint ide számolandók a napijegyesek is. 2020-ban az útmutató nem tér ki arra, hogy a napijegyesek ide számolandók-e.

A könyvtári szolgáltatások tényleges igénybevételének alakulását (például könyvtárlátogatások, távhasználat) *A könyvtárhasználat* című riportban még részletesebben ismertetjük.

A regisztrált és az aktív használók számának alakulása

1. ábra: A regisztrált és az aktív használók számának alakulása

Adataink szerint a regisztrált könyvtárhasználók száma az utóbbi években csökkenést mutat (1. ábra). Míg 2015-ben 2 303 128 fő iratkozott be az intézményekbe, addig 2019-ben már csak 1 895 109 fő. 2019-ről 2020-ra további jelentős visszaesés volt tapasztalható a beiratkozott használók számában, amely így 1 475 334 főre zsugorodott. 2021-ben az előző évhez képest stagnálás tapasztalható. Azonban a legutolsó két évben bekövetkezett nagymértékű csökkenés nem illeszkedik az általános trendbe, és egyértelműen az új típusú koronavírus-járvány

megjelenésének és a könyvtárak ideiglenes bezárásának tudható be. A bezárás következtében 2020-ban a magyarországi könyvtári szolgáltatási pontok átlagosan 107, 2021-ben 121 napot voltak nyitva a 2019-es év átlagos 170 nyitvatartási napjával szemben.

Az aktív használók száma 2015-ben még 1 739 626 fő, 2019-ben 1 511 576 fő volt, majd 2020-ra visszaesett 1 134 361 főre. A 2021-es évben 2% növekedés volt tapasztalható az előző évhez képest.

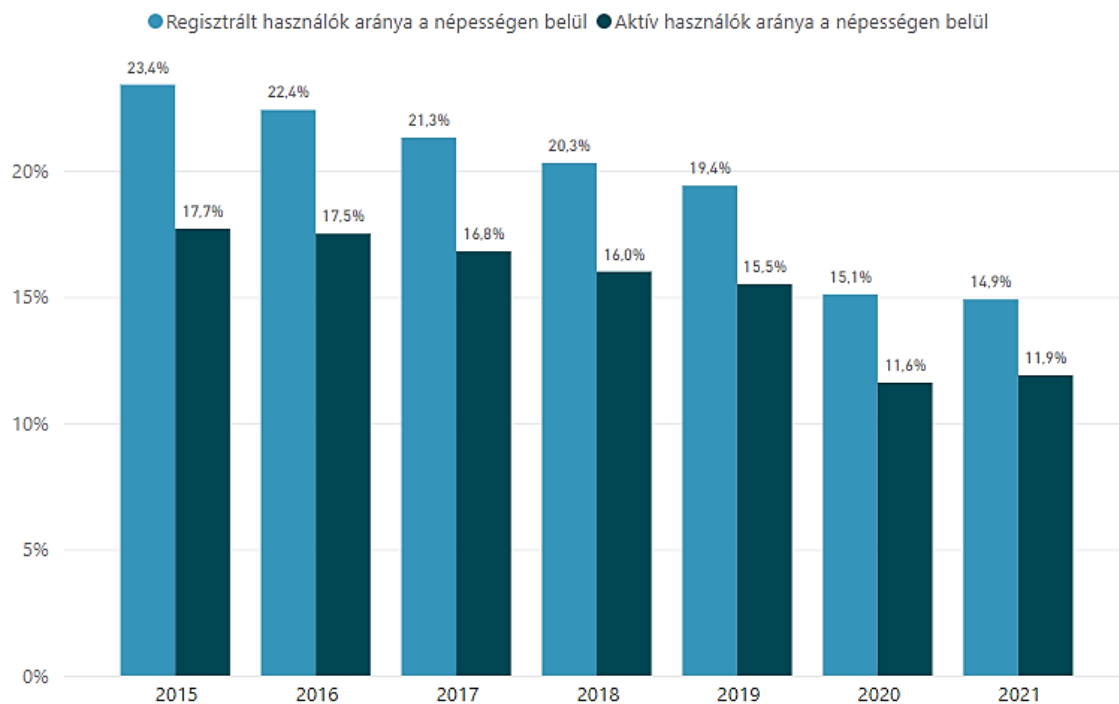
A KÖNYVTÁRI REGISZTRÁLT ÉS AKTÍV FELHASZNÁLÓK ARÁNYÁNAK ALAKULÁSA A NÉPESSÉGEN BELÜL

A regisztrált és aktív használók népességen belüli arányának megállapítása csak megközelítő értéket tartalmaz, ugyanis a könyvtártagok nyilvántartása nem egy minden szolgáltatási pont által használt központi rendszeren keresztül történik. Ebből kifolyólag ugyanaz a személy egy időben több könyvtárnak is tagja lehet, ami több regisztrációnak minősül. Az aktív használók számának meghatározásakor problematikus a napijegyet váltók számának megállapítása és a népességhez való viszonyítása, mert a könyvtári szolgáltatási pontok nem minden esetben azonosítják egyértelműen a látogatót. Ekkor, ha ugyanaz a látogató

visszatér, nem derül ki, hogy ő már volt az adott évben a könyvtárban.

A könyvtári regisztrált és aktív felhasználók népességhez viszonyított arányának számításakor a könyvtári szolgáltatási pontok által jelentett beiratkozotti létszámot vetítettük a teljes lakosságra. Mind a regisztrált, mind az aktív használók népességhez viszonyított aránya az elmúlt hat évben enyhe csökkenő tendenciát mutat, amelyet a 2020-as és a 2021-es évben a pandémia egyszeri hatása még inkább felerősített. Míg 2015-ben a lakosság 23,4%-a regisztrált, 17,7%-a aktív használója volt a könyvtári szolgáltatási pontoknak, addig 2021-re a lakosságon belüli regisztráltak aránya 14,9%-ra, az aktív használók aránya 11,9%-ra csökkent. (2. ábra)

Könyvtári regisztrált és aktív felhasználók arányának alakulása a népességben belül

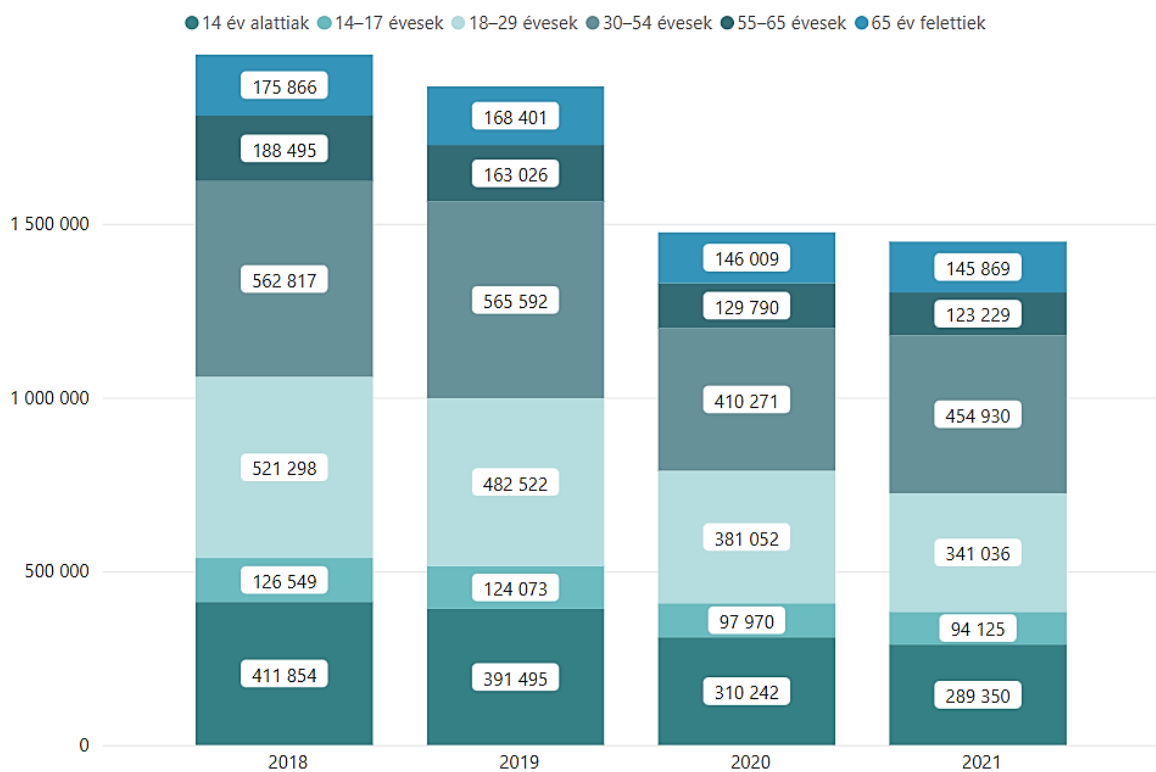
2. ábra: A könyvtári regisztrált és aktív felhasználók arányának alakulása a népességben belül

2. A REGISZTRÁLT HASZNÁLÓK KOR-ÖSSZETÉTELE

Az országos könyvtári statisztika 2018 óta méri a regisztrált felhasználók korösszetételét az összes adatszolgáltató esetében. 2018 előtt csak

a közkönyvtárakra vonatkozóan kellett a beiratkozottak korcsoportok szerinti összetételéről adatot szolgáltatni, így a 2018 előtti adatok nem érvényesek a magyarországi könyvtári rendszer egészére, csak a közkönyvtárakra. Emiatt ebben a riportban csak az elmúlt négy év adatait mutatjuk be (3. ábra).

A regisztrált használók korösszetétele 2018-tól

3. ábra: A regisztrált használók korösszetétele

Adataink szerint az előző négy évben minden korosztályban csökkent a regisztrált használók száma. Ez 2018-ról 2021-re a 14 év alattiaknál 412 ezerről 290 ezerre, a 14–17 éves korosztályban 126 ezerről 94 ezerre, a regisztrált 18–29 éveseknél 521 ezerről 341 ezerre, a 30–54 éves korosztályban 562 ezerről 455 ezerre, az 55–65 éveseknél 188 ezerről 123 ezerre, a 65 év felettiéknél 175 ezerről 146 ezerre csökkent. A legnagyobb számban a 18–29 éves, míg legkevésbé a 65 év felettiéknél tapasztalható csökkenés: 2018-hoz képest 2021-re a 18–29 évesek esetében nagyságrendileg 180 ezer fővel, a 65 év felettiéknél 30 ezer fővel csökkent a beiratkozott tagok száma. A saját korcsoportokhoz viszonyított arány tekintetében azonban leginkább az 55–65 éves korosztály tagjai,

a legkevésbé pedig a 65 év feletti "tűntek el" 2021-re a könyvtári szolgáltatási pontokból. A beiratkozott használók korcsoportonkénti megoszlása a pandémia ellenére sem változott számottevően az utóbbi négy év folyamán. Változatlan maradt az elmúlt négy évben, hogy a könyvtári szolgáltatási pontok regisztrált használóinak több mint fele a 18–54 éves korosztályból kerül ki. A könyvtári regisztrált használók közül a 30–54 évesek találhatók meg a legnagyobb arányban (28–31%), majd a 18–29 évesek (24–26%), a 14 év alattiak (20–21%), ezután hasonló arányban az 55–65 év közöttiek és a 65 év feletti (9–10%) következnek. A legkisebb arányban a 14–17 év közötti korosztály (6%) van jelen a beiratkozott tagok között.

KÉSZÍTETTE

Békésiné Bognár Noémi Erika

OLVASÓSZERKESZTŐ

Szabó Piroska

FELELŐS KIADÓ

Szüts Etele
igazgató
Könyvtári Intézet

A KÉZIRAT LEZÁRÁSA

2022. november 15.

2015–2021 (2022. évi szám)

ISSN 2939-7413

ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

KÖNYVTÁRI INTÉZET